

Takáts Gyula a *Kút* című kötetének hasonmás kiadásáról és Fehér Zoltán József kíséřőtanulmányáról, Kaposvár, Kaposvár MJV Önkormányzata – Takáts Gyula Irodalmi Alapítvány, 2025.

Az irodalmi ünnepek sorában az első kötetek megjelenésének évfordulói – hiába fontos mérföldkövei az alkotói életműveknek – általában csekély jelentőséggel bírnak. Még az olyan, valóban irodalomtörténeti súlyú, rögtön beérkezést jelentő könyvek esetében is így van ez, amilyen például Tandori Dezső pályaindítója (*Töredék Hamletnek*, 1968). Ennek ellenére két okból is remek döntést hozott Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának vezetése és a Takáts Gyula Irodalmi Alapítvány kuratóriuma, amikor – Bekes József kezdeményezését támogatva – megjelenése 90. évfordulója alkalmából a város Kossuth-díjas díszpolgára és az alapítvány névadója első, *Kút* című verseskötetének újbóli, hasonmás kiadása mellett döntött.

Az egyik ok természetesen maga Takáts Gyula, akinek élete és műve olyannyira összekapcsolódott Kaposvárral, hogy erős tabi, fonyódi, balatongyőři érintettsége mellett, joggal nevezhetjük a város költőjének. (Úgy is fogalmazhatunk, hogy azt a bizalmat, amellyel Kaposvár 1947-ben „örökbe fogadta” őt, a költő hűségével, szeretetével és minőségi életműve megalkotásával váltotta be.) Az alapítványnak magától értetődően természetes, míg az önkormányzatnak – az oeuvre országos kisugárzása, a legrangosabb helyi elismerés odaítélése, a róla elnevezett könyvtár fenntartása és az emlékház örökségül vétele miatt is – legalább erkölcsi kötelessége, hogy Takáts Gyula írásai ismertebbé váljanak, jobban beépüljenek a köztudatba és a lokális szellemiség rangjukhoz valóban méltó részét képezzék. E törekvést pedig jól szolgálja a fiatalon írt és együtt ráadásul Kaposváron megjelentetett versek újrakiadása.

A másik ok abban keresendő, hogy a *Kútból* kevés követhető sorsú példány maradt meg, alig néhány szabadon hozzáférhető, így a hasonmás kiadás a figyelemfelhívás mellett egyben hiánypótlás is. Különösen, hogy végül tetszetős, az eredetit hűen idéző kivitelben, Fehér Zoltán József tanulmányának fűzetével kísérve, igényes dísztasakban látott napvilágot.

A szerényen, mellékletként közreadott, a költő kapcsolódó esszéjének (*Fonyódi irodalmi adatok*) „Ez a különös, versszülő magány és berki távlat szólít” passzusát címévé emelő, tartalmas dolgozat önmagában is fontos eleme a recepciónak, ám e formában még inkább segíti a befogadói eligazodást, a megértés megvalósulását. Szerzője úgy széles érdeklődési körű olvasóként, könyvgyűjtőként, mint az alapítvány alelnökeként, a *Dedikált könyvek Takáts Gyula könyvtárában* (2020) és a *Takáts Gyula és Tüskés Tibor levelezése 1959–2008* (2021) kötetek összeállítójaként, szerkesztőjeként, fáradhatatlan kutatóként és az eredményeket rendszeresen publikáló tanulmányíróként régóta igazolja, hogy az életmű egyik legjobb, kiváló filológiai érzékű ismerője. Szövege, ennek megfelelően, a legszükségesebbek mellett számos delikát információt is tartalmaz, alaposabb elmélyülésre, további olvasásra csábít.

A gondosan felépített és pontosan hivatkozott munka elsőként a *Kút* kiadásának körülményeit mutatja be. Fehér Zoltán József Takáts Gyula visszaemlékezése (*Emlékezés és emlékek a Társaságról*) nyomán felidézi, hogy az érlelő pécsi egyetemi évek után addig közöletlen versekkel is hazatért fiatalember felolvasásával hogyan nyűgözte le hallgatóságát, köztük a Berzsenyi Társaság és a Kaposvári Katolikus Szabadegyetem vezetésében egyaránt tevékeny leánygimnáziumi tanárt, Biczó Ferencet, aki rögtön felvállalta a kiadói szerepet. (Háláját ezért a beválogatott *Fonyód-hegyi est...* ajánlásával is kifejezte az ifjú alkotó.) A kötet így az utóbbi műhely gondozásában, a *Pannon Múzsza Könyvtára* címmel tervezett sorozat hangsúlyosan első (és sajnos egyetlen) darabjaként látott napvilágot.

A fellelt kiadói megállapodás és nyomdai szerződés 500 számozott és aláírt példányt tartalmaz, de utóbbiak nem teljesültek, sőt az ismert példányok csekély száma (a szerző megemlíti, hogy az utóbbi 25 év árverésein mindössze egy került kalapács alá és a vármegyei hatókörű könyvtárak közül is csupán kettőben, a pécsiben és a kaposváriban van meg) alapján esetleg az is vélelmezhető, hogy végül kevesebb készült.

A kötet fogadtatása kapcsán a tanulmányíró Weöres Sándor pályatársát – a tiszteletpéldányok sorsát és a lehetséges műbírálók személyét, a szóba jöhető lapokat illetően – eligazító levelét idézi és a tervektől eltérően tényleg elkészült kritikák sorát tekinti át. Ezekből jól választott részletekkel igazolja Forgács Antal (*Pásztortűz*), Pável Ágoston (*Vasi Szemle*), Ladócsy Károly (Új-Somogy), Jékely Zoltán (*Napkelet*), Fejtő Ferenc (*Válasz*), természetesen Weöres Sándor (*Magyar Minerva*) és a bibliográfiából kimaradt Goitein György (Új utak) értő figyelmét, a legfontosabb megerősítés azonban nyilvánvalóan Radnóti Miklóstól érkezett, aki Babits Mihály felkérésére, az ő példányát használva született recenzióját így zárta a *Nyugatban*: „Sok verssorának és néhány strófájának emléke tovább él az olvasóban külön színével és külön dallamával, mely már Takáts Gyulát idézi.

Groteszk iránti érzéke, friss tájlatása és kísérletező kedve figyelemreméltó költővé avatják és első könyve után fokozott érdeklődés illeti meg az elkövetkező másodikat.” (7.)

Ugyanakkor a szerző a teljesség jegyében – nagyon helyesen – megemlíti a kifogásként felmerült formai egyenetlenséget, ritmikai, rímtechnikai hiányosságokat, amelyeket a költő később egyediségre törekvő szándékoltsággal magyarázott, illetve kitér a kötetet illusztráló Halvax Gyula érdemeire is.

A *Kút* alkotói pályán elfoglalt helyét az életmű egyik legavatottabb elemzője-értelmezője, Csűrös Miklós nyomán – a kritikai megjegyzésekkel együtt – olyan ígéretes kezdetként határozza meg, amely már igazán a továbbiakban kibomló értékeket is felmutatja. Ilyen a saját hang megtalálása, a versek festőisége, képi gazdagsága (amelyek erősödése mögött nemcsak az általában említetteket, az eredendő hajlamot és tehetséget, Rippl-Rónai, Balázs János és a képzőművész barátok hatását, de – talán legfontosabbként – a pécsi mesterét, Fülep Lajosét is látnunk kell), a vi-

lágukat átható természetszeretet vagy mélyebben: sajátos bölcsellete, a lényegkereső és -feltáró szándék, a „rejtett Egész” titkainak kitarató kutatása. Mivel Takáts Gyula hagyatékában két hiányos példány is fennmaradt, amelyeket későbbi kötetei összeállításához szedhetett szét, a tanulmányíró innen – ügyesen – az általa ismertek közül néhány dedikált példány sorsának ismertetéséhez lép tovább.

A kiadótól saját használatra, ajándékozásra kapott exemplárokból biztosan megőrződött a családban a költő öccsége, Takáts Emilé és (az Emlékházban) anyai nagybátyjára, Mocsy Zsolté, a szűkebb baráti körből pedig a kritikusként is említett diáktárs, Goitein György. Az írók esetében a küldést ösztönző Weöres Sándoré mellett Kosztolányi Dezső és Márai Sándoréi megsemmisültek a világháborús pusztításban, Babits Mihály tudottan Radnóti Miklósnak adta tovább a sajátját és jöllehet igazoltan volt még belőle Sárközi Györgynek, Szabó Lőrincnek, Jékely Zoltánnak, Vas Istvánnak, Forgács Antalnak, Képes Gézának és Kiss Tamásnak is, a fotófüggelékbe különböző okokból csak Szerb Antalnak, Basch Lórántnak és Tatay Sándornak írt ajánlások kerülhettek.

A pécsi egyetemi tanárok sorából a másik jeles mesternek, Várkonyi Nándornak, valamint Princz Gyulának és Halasy-Nagy Józsefnek, a kaposvári társaságból Biczó Ferencnek és az Új-Somogy szerkesztőjének, Thúry Zsigmondnak írt dedikációk egészítik, illetve magángyűjtők tulajdonából a fentebb említett Goitein György, továbbá a zempléni születésű Ambrózy Ágoston íróé és a becei birtok „utolsó vincellérje”, Szabó Péter családjaé teljesítik ki a fontos összeállítás anyagát.

A szerző összegzése szerint: „A KÚT első kiadása (...) az antikvár piacról, könyvárverésekről gyakorlatilag kihalt. Ugyanakkor tudunk olyan Takáts Gyulát kedvelő olvasókról, gyűjtőkről, akiknek Takáts összes megjelent kötete megvan, kivéve éppen a KÚT-at. A jelen hasonmás kiadás az évforduló előtti tisztelgés és új érdeklődők keresése mellett az ő igényeiket is igyekszik kielégíteni, a kiadástörténet leírásával pedig új ismereteket is adni.” (21.)

Hogy a gyűjtői igényeket mennyire elégíti ki, arra nyilvánvalóan a jövő ad választ, ám az olvasóit feltétlenül felkeltheti, talán fel is keltette már a hasonmás kiadás, amelyhez – valóban a tisztelgés szép gesztusa mellett – jó és hasznos eligazító Fehér Zoltán József tanulmányfüzete. A szerző gondos kutatómunkája (amelynek valódi léptékére a köszönetnyilvánítással megtiszteltetés széles köre enged következtetni) minden elismerést megérdemel, örömteli, hogy annak eredménye immár ilyen formában is hozzáférhető, mégis tennünk kell két kritikai megjegyzést. Egyrészt írásában nem zavaróan, de feltűnően sok az idézett szöveghely, ezek számát, mennyiségét lehetett volna mérsékelni, másrészt, ami – különösen a reménybeli diákolvasók miatt – hangsúlyosabb: égetően hiányzik a dolgozatból a *Kút* értő elemzése, értelmezése. A filológus alapossága valóban példás és dicséretes, ám hasonlóan avatott irodalomtörténész szerzőtársat is maga mellé kellett volna hívnia, aki elvégzi a munka tulajdonképpen másik felét. (Szerencsére többen is foglalkoztak, foglalkoznak Takáts Gyula életművével, ehelyütt elég közülük csak Németh István Péter vagy Hal-

mai Tamás nevét említeni.) Azonban ezzel együtt is nehezen vitatható, hogy Fehér Zoltán József írásával a recepció újabb értékes darabja született meg, amely jól szolgálja fő célját: az első megjelenés 90. évfordulóján méltó, a befogadást segítő kísért kapott vele a *Kút* hasonmás kiadása.

LŐRINCZ FERENC LŐRINC: A Kaposvári Egyházmegye Püspöki Hivatalának épülete